

2.7 ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

Az örökségvédelmi hatástanulmány nagyban támaszkodik a Településszerkezeti és Szabályozási tervvel együtt készülő vizsgálati munkarészére (továbbiakban vizsgálati dokumentáció), így ezen dokumentációban az ott megállapított vizsgálati eredményekre, illetve az ott szereplő fotó és térképanyagra arra több helyen is utalunk.

2.7.1. TERVEZŐI NYILATKOZAT

Alulírott tervező kijelentem, hogy az általam készített:

DUNAREMETE KÖZSÉG TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERV, ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

megfelel az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.
A hatástanulmány elkészítésére jogosult vagyok.

Budapest, 2003. augusztus

Településtervező:

Lenzsér Péter   TT1 01-1440/02 .....
                                  É1 01-1440/01

Nádai Brigitta   TT1 01-5049/01 .....
                                  K2 01-5049/01

2.7.2. VIZSGÁLAT

a) Történeti leírás, régészeti örökség

in: Haller János: Moson Vármegye Történelmi Földrajza (1941), Mosonmagyaróvár, 1998

... Kisbodaktól délkeletre, 3 km távolságban fekszik a közvetlen Duna menti község

Dunaremete

az egyik Dunaág szomszédságában és a Duna hajózható fővonala közelében.

Ósi magyar falu, amelynek keletkezési ideje azonban ismeretlen. Másodtelepülési hely, mert első helyét a Duna egyik XIV. századi nagy árvize teljesen elmosta, azon most folyó hullámai hömpölyögnek. A község ekkor mintegy 1 km-nyire távolodott el az eredeti helyétől. Neve már ekkor is Remete volt.

A község élete a Dunával való örökös harcban telt, mert a folyó áradásainak minden veszedelmét átélte. Viszont a Duna adta neki a megélhetés két lehetőségét is: a halászatot és a hajózást. Történelmi élete valójában azonos Kisbodakéval, de amíg annak most sincs, Remetének 1600-ban már volt temploma. A reformáció elterjedésével ez a község is teljesen protestáns vallású volt 1613-tól 1660-ig, még lelkésze is volt. Templomuként a volt római katolikus templomot használták, amelyet aztán az 1712. évi árvíz rombadöntött. Az ellenreformáció idején a lakosság visszatért ősei vallására, mostani temploma 1812-ben épült.

A község azelőtt Pozsony megyéhez tartozott, 1884-ben csatolták át Moson megyéhez. Egyházilag azonban most is az esztergomi egyházmegyéhez tartozik.

Ennek a községnek van a megyében a legkisebb - 631 kh. - határa, amelyet a nagy töltés most már teljesen megvéd a folyam veszélyeitől.

Nagy jelentőséget ad a községnek most az, hogy hosszas küzdelmek után itt létesült a megye egyetlen hajóállomása, amely 1933. június 21-én nyílt meg. Ezzel a község és a vasútalan Szigetköz bekapcsolódhatott a közvetlen áruforgalomba és lakói nem kénytelenek esztendejüknek mintegy egyötödét az országúti fuvarozással tölteni. A Duna, amely évszázadokon át annyi veszedelmet zúdított a tájra, most közlekedési segítő társává vált a vidéknek.

Lásd még vizsgálati dokumentáció

b) Természet, táj, tájhasználat - település hálózat és. településszerkezeti összefüggések

A tájhasználat, és a természeti táj használatának - és ebből következően természetesen a betelepített területek használatának - is az elsődleges meghatározója a Duna közelsége. A terület az árvízvédelmi töltés megépülte előtt mocsaras, ártéri terület volt. Területét ma is keresztül-kasul szövik belvízelvezető árkok és mesterséges csatornák. Természetesen a parcellák rendje, az utak rendszere is ehhez igazodott. A terület főleg mezőgazdasági területként használt (fakitermelés, nádgazdálkodás, legelő, szántó), de meghatározó a Szigetközi, ártéri élővilág jelenléte is.

A táj arculatának egyik meghatározó eleme a kikötőhöz vezető, 1930-as években telepített 1,5 km hosszú dupla platánfasor.

c) Településkép és utca képek, településszerkezet és területhasználat; településkarakter: telekszerkezet és telekhasználat

A település alaptérképe alapján – első ránézésre – azt gondolhatjuk, hogy a települést szabálytalan utcavezetés és telekrendszer jellemzi. A közelebbi vizsgálódás azonban rámutat arra, hogy a környezethez alkalmazkodó területhasználatból adódó összetett rend alakul ki.

Történeti térképek alapján leolvasható, hogy a település eredendően egy egyutcás falu, melynek egyetlen utcáját a dél-nyugati végén a katolikus templom zárja le, de főhomlokzata nem a Fő utca tengelyére merőleges, hanem azzal párhuzamos. Az utcák és telkek furcsa törésének, szabálytalanságának oka az (és így valószínűleg a templom szokatlan keresztbefordulásának is), hogy a település a Duna egykori árterében, közel azonos jelentőségű Dunaágak és vízlevezető csatornák közé, egy mocsaras területre települt, ahol a település és a telkek formáját elsősorban a beépítésre alkalmas területdarabok elhelyezkedése határozta meg.

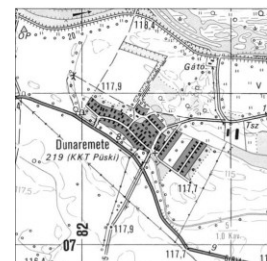
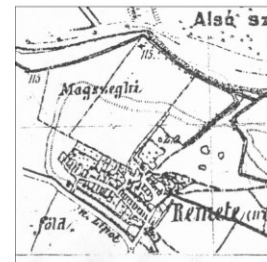
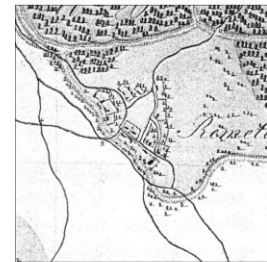
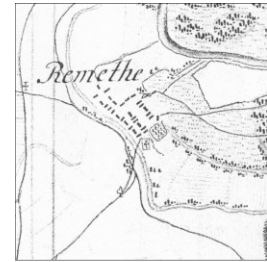
A település mai földhivatali térképén a falu minden részén még ma is található egy-egy vizesároként jelölt terület, és a települést a tőle dél-nyugatra fekvő országúttól a ma is meglévő belvizi elvezető csatorna választja el.

A település egyetlen kereszttengelet a mai Arany János utca helyén az országútról a dunai töltés, illetve az egykori kikötő felé vezető út jelenti. Ez mai formájában csak a kikötő 1933-as megnyitásakor alakult ki, de a település lakott területén belül korábban is ugyanezen a „nyomvonalon haladt”, míg a település lakott részén kívül más irányba vezetett az út a töltés felé.

A mai Kossuth Lajos utcán az egykori gazdasági épületek sorakozhattak, mely mára nagyrészt lakófunkcióvá alakultak át. Erre utal az utca déli oldalának mai napig megmaradt rendezetlensége, ahol néhány telket (87/2, 91/2, 92 telkek) a mai napig mezőgazdasági területként használnak.

A mai Arany János utca dél-keleti oldalán eredetileg mezőgazdasági hasznosítású területek lehettek (lásd 1782-1785 közötti katonai felmérés), melyek nyomokban ma is fellelhetőek. A település fejlődése során azonban ebben az irányban kezdett el terjeszkedni és beépült a Szabadság utca délkeleti oldala is majd a később kijelölt Ady Endre és Petőfi Sándor utca mindkét oldala, illetve a nemrégiben kijelölt Sós-körtély utca is.

Ez a településfejlődés során korábban kijelölt bővülési irány jól illeszkedik a település szerkezetéhez, abban lényegi változást nem okoz, így a további lakóterületi fejlesztések során is fenntartható.

térképek: 1782-1785;
1829-1866; 1872-1884;
1984; 2000

d) Beépítési mód és épülettípusok

A telkek beépítési rendszere tipikusnak mondható. A telkek eltérő szélességi mérete, és a tipikusan belül mindig egyedi kialakítású beépítés biztosítja a területegységek homogenitása mellett a változatosságot.

A település régi területén, vagyis a Fő utcában a területhasználati rendszert az ökonomikus területkihasználás jellemzi. Ebből adódnak a beépítésnek a jellemzői, vagyis az oldalhatáron álló beépítés és az előkert hiánya: mindkettő a telkek leggazdaságosabb kihasználásából adódik. A beépítés jellemzően falusias, ahol az épület tetőgerince az utca vonalára merőleges, de egy-két helyen már megjelenik a falazott kerítés, vagy a melléképület „keresztbefordulásával” kialakuló lakóudvar, melyek a gazdasági és társadalmi fejlődés révén a kisvárosiassá, zártosúvá váló átalakulás első lépéseit jelentik.

A település újabb területeire a szabadon álló családi ház és az oldalhatárra való építés ugyanúgy jellemző. A beépítés azonban sokkal kevésbé mondható egységesnek, utcára merőleges és utcával párhuzamos gerincű, valamint sáttortetős épületek váltják egymást.

e) Védettségek: régészeti és műemléki, területi és egyedi

A község területén országos műemléki védettségű építészeti emlék - az Országos Műemléki Jegyzékben szereplő épület, - illetve helyi védettséggel rendelkező épített emlék nem található.

A régi kikötőhöz vezető dupla platánfasor védett természeti érték, valamint az ártéri területek, illetve a Sorjási legelő a Szigetközi Tájvédelmi Körzet részei.

A község területén lévő régészeti lelőhelyek ügyében a területileg illetékes múzeum régészeinek adatszolgáltatására hagyatkozik a terv. (Aszt Ágnes régész, Hansági Múzeum Mosonmagyaróvár) Ezek szerint a területen minimális számú középkori lelőhely valószínűsíthető csupán. Azonban a tervezési területen feltárt lelőhelyek a szakhatóságok, illetve a múzeum nem jelöltek meg.

A lelőhelyek kis valószínűsége miatt ezek feltárhatóságával és kutathatóságával a szabályozási előírások szintjén foglalkozik a terv.

f) Az örökségi értékek elemzése

Dunaremete belterületének építészeti, faluképi karakterét alapvetően a Fő utca képe határozza meg. A nőtt falu karaktere relatívan nagy méretű telkeivel, változó keresztmetszetű utcájával önmagában érték. A településen lévő épületek meghatározzák a község arculatát a nélkül, hogy bármely elem önmagában védettséggel bíró építészeti elem lenne.

Az épített környezet mellett a falura jellemző a karakteres településszerkezete, melyet a Püski-Lipót főút mellett párhuzamosan futó Fő utca, az arra merőleges Arany János utca, illetve annak folytatásaként a kettős platánfasor, valamint a természeti környezetként karakterizáló Dunaremete csatorna (még rekultiválás előtti állapotában is). Ezek az elemek a szerkezeti, szabályozási tervben erősítendőek.

A település sem településszerkezetében, sem telekszerkezetében, sem épületállományában nem képvisel országos jelentőségű értéket, védelme nem indokolt.

A településen belül elfoglalt szerepükre való tekintettel helyi védelemre javasolt épületek a település területén a római katolikus templom és a Kisbodak felőli útszéli kápolna.

A platánfasor és a Szigetközi Tájvédelmi Körzet területei jelentős természeti értéket képviselnek. Védelmük továbbra is fenntartandó.

g) Területhasználat és területi állapot a kulturális örökség összefüggésrendszerében

Dunaremete jelentős változásokon nem ment keresztül az elmúlt időszakban, fejlődése több száz évre visszamenőleg töretlennek mondható, bár léptékében minimális volt. A település így megőrizte szerkezetét és térbeli struktúráját, bár épületállománya jelentősen megváltozott.

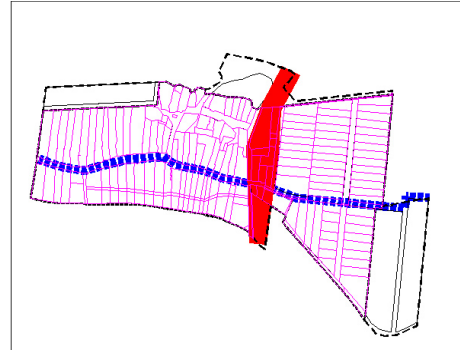
Ennek eredményeképpen a területhasználat jellege és a település egészének állapota nem változott jelentősen az elmúlt időszakban.

2.7.3. VÁLTOZTATÁSI SZÁNDÉKOK: TÉR- ÉS IDŐBELI FOLYAMATOK SZÖVEGES ÉS ÖSSZEHASONLÍTÓ TÉRKÉPI VAGY GRAFIKUS MEGJELENÍTÉSE

a) Településhálózati, tájhasználati, településszerkezeti, területhasználati és beépítettségi változás

A Településszerkezeti és Szabályozási terv a településszerkezetben jelentős változást nem irányoz elő. A település bővülésének korábban kijelölt iránya megmarad, míg a település Arany János utcai keresztengelye további erősítést kap a településközponti funkciók igény szerinti, valamint a köz- és zöldterületek fejlesztésével.

A külterületi fejlesztéseknek elsődleges célja a táj és a természeti környezet értékeinek megőrzése, de cél a település turisztikai vonzerejének növelése is üdülőterületek és rekreációs területek kijelölésével.

b) Infrastrukturális változás

A településszerkezeti terv a településközi kapcsolatok fejlesztése érdekében a megyei területrendezési tervvel összhangban 2 út fejlesztését, illetve kiépítését javasolja (az Arany János utca meghosszabbításaként „toronyiránt” Darnószelire vezető mezőgazdasági földút, illetve az 1405 számú mellékútról Dunaremete közigazgatási határánál észak felé leágazó földút, mely az árvízvédelmi töltésen keresztül Kisbodakra vezet). Ezen utak fejlesztése a meglévő telekszerkezetekhez igazodik, meglévő, ma is használt földutakat használnak fel, így a területek terület-felhasználásának megváltoztatására szükség nincs.

c) Népesség, életmód, társadalom, kultúra változása

A korábbi évekhez hasonlóan a közeljövőben sem várható jelentős népességbeli változás. A lakosok helyben dolgozó része alapvetően a mezőgazdaságból él, míg a lakosság jelentős része a szomszédos településeken (Halászi, Lipót), illetve Mosonmagyaróváron dolgozik, naponta bejárva munkahelyére.

A turisztikai-, üdülőterületi fejlesztések hatására a terület, mint turisztikai célpont, és mint lakóterület is egyre vonzóbbá válhat, valamint új munkahelyek is létrejöhetnek a településen.

2.7.4. HATÁSELEMZÉS

a) Történeti településhálózati következmények

A település közigazgatási területén tervezett változtatások, fejlesztések a történeti településhálózatra nincsenek hatással, annak rendszeréhez igazodnak, annak jellegzetességeit próbálják erősíteni.

b) Természeti, táji hatások

A település közigazgatási területének egy jelentős része – a Duna árterének nagy része, valamint a Sorjási legelő - tájvédelmi körzet, illetve a külterületen található a helyi védelem alatt álló egykori hajóállomáshoz vezető platánfasor. A településszerkezeti terv célja ezen természeti és táji értékek védelmének megfogalmazása, az ezeket érő negatív környezeti hatások megszüntetése, mely a településszerkezeti tervbe beépülve lehetővé teszi a fenntarthatóság és a bemutathatóság esélyeinek növekedését.

c) A településkép feltárulásának változásai

A településszerkezeti és szabályozási terv egyik településfejlesztési koncepcióban is megfogalmazott célja, a település tájképi feltárulásának javítása az 1405 számú mellékút felől. Cél elsősorban növényzettel, táj- és kertépítészeti elemekkel hangsúlyozott „településkapuk létrehozása”, melyek kijelölik és hangsúlyozzák a település megközelítésének irányait. A tervezett „településkapu” az Arany János utca meghosszabbításában (4 hrsz.) tervezett.

d) Régészeti emlékek

A régészeti emlékek feltárhatóságának, megmaradásának, bemutathatóságának esélyei javulnak a terv hatályba lépésével, hiszen a szabályozási tervbe beépülve az mindenki számára megismerhető, védhető, valamint szükség, vagy érték szerint feltárható lesz.

e) Történeti térbeli rendszerek alakulása

A település szerkezete még őrzi a korábban kialakult struktúrát. A szükséges fejlesztéseknél ezt mindenképpen figyelembe kell venni. A szerkezeti tervben megfogalmazott bővítési területek ezek figyelembevételével lettek kijelölve, a meglévő településszerkezethez igazodnak.

f) Településkarakter változásának hatásai

A települési karakter Dunaremetén változatlanul megmarad. Azon változtatást a településszerkezeti és szabályozási terv nem tervez.

g) Környezeti terhelések és az épített örökség műszaki állapotának összefüggései

Az 1405-ös országos mellékút – ahol a forgalom rövid távú növekedése nem valószínűsíthető – szerencsésen elkerüli a település belterületét, így arra nincs hatással.

A jelenleg használt erdőgazdálkodási útvonal erősen terheli és veszélyezteti a védett platánfasort, melyen keresztülhalad. A településszerkezeti terv új útvonalat jelöl ki e forgalom számára, mely az árvízvédelmi töltésen Lipót belterülete felé kerüli ki a védett Sorjási legelőt és a Lipóti tavat.

h) Folyamatok iránya, visszafordíthatósága

Dunaremete településszerkezete és telekrendszere a folyamatos és töretlen fejlődés eredményeképpen szinte sértetlen. Ha volt korábban építészeti értelemben egységes településkép az már teljesen felbomlott, néhol egymástól alapvetően különböző léptékű épületek sorakoznak. A folyamat visszafordítása ma már nem lehetséges.

i) Károenyhítés lehetősége költsége, illetve ellentételezésének lehetőségei

A település területén olyan jelentősebb környezeti beavatkozás nem várható, mely bármilyen formában csökkentené a lakóterületeken az életkörülmények minőségét, vagy bármilyen jellegű hátrányt okozna a település tulajdonosainak, így ellentételezésre szükség nincs.

2.7.5. ÖSSZEFOGLALÓ

Dunaremete jellegzetes Szigetközi település; egy mezőgazdasági falu, ahol a településszerkezet a egységes töretlen fejlődés eredményeképpen megőrizte eredeti formáját. A település külterületének páratlan természeti értékei különösen jelentős értéket képviselnek.

A településszerkezeti terv célja a történetileg kialakult településstruktúra védelme és továbbfejlesztése mellett, a mezőgazdasági jellegének megtartása és idegenforgalmi, üdülőfalu jellegének erősítése, de mindezek mellett nem szorulhat háttérbe a természeti környezet, a vizek és a természeti értékek védelme, illetve továbbfejlesztése.